
JavaScriptin staattinen tyypittäminen

LuK -tutkielma
Turun yliopisto
Tulevaisuuden teknologioiden laitos
Tietojenkäsittelytiede
2017
Oskari Noppa

Sisältö

1	Johdanto	1
2	Peruskäsitteitä	3
2.1	Tyyppijärjestelmien luokittelu	3
2.2	ECMA-262, EcmaScript ja JavaScript	4
2.3	TypeScript	5
2.4	Flow	5
2.5	Closure-kääntäjä	6
3	JavaScript-ohjelman muuttaminen staattisesti tyyppitarkastetuksi	7
3.1	Tyoppiannotaatiot	7
3.2	Ohjelman kääntäminen ennen suorittamista	9
3.3	Työkalun vaiheittainen käyttöönotto	11
4	Virheiden havaitseminen	13
4.1	Virheiden havaitseminen	13
4.2	Ohjelman optimointi käännösvaiheessa	15
4.3	Tyypin määritys dokumentaationa	16
5	Ongelmat JavaScriptin staattisessa tyyppittämisessä	18
5.1	Luotettavuus, täydellisyys ja käytännöllisyys	18

6 Yhteenveto	20
Lähdeluettelo	21

Luku 1

Johdanto

Kaikenlaisen ohjelmoinnin keskiössä on data ja yksi tärkeimmistä datan ominaisuuksista on sen tyyppi. Muuttuja “nimi” voi olla datatypiltään teksti ja muuttuja “ikä” voi olla numero, eikä näitä kahta voi huolettomasti sekoittaa. Ohjelman tila ei ole järkevä jos se sanoo henkilön iän olevan “Matti”. Ohjelmointikielet voidaan hyvin karkeasti jakaa kahteen sen mukaan miten ja missä vaiheessa niissä käsitellään muuttujien tyyppejä.

Staattisesti tyypitetyiksi kutsutaan kieliä jotka vaativat että ohjelman käsittelemien tietorakenteiden tyypit on tulkittavissa käännös aikana, eli jo ennen ohjelman suorittamista. Lähes aina ohjelmointikieli saa tämän tiedon tietotyypeistä vaatimalla koodiin erityisiä tyypinmäärittelyitä. Ohjelman koodissa voitaisiin esimerkiksi määrittää että henkilön ikä on aina numero. Tällöin ohjelmointikielen kääntäjään rakennetut tarkistukset voivat vah-
tia jo ennen koodin suorittamista ettei ohjelmoija virheellisesti yritä asettaa henkilön iäksi tekstiä tai mitään muutakaan ei-numeerista arvoa. Dynaamisesti tyypitetyissä kielissä sen sijaan vastuu oikeiden tietotyyppien käyttämisestä jätetään ohjelmoijalle, kieli ei vaadi kehittäjältä tyyppien eksplisiittistä määrittämistä eikä niiden oikeellisuutta tarkasteta ainakaan ennen ohjelman suorittamista.

Kyseessä on kielen suunnittelullinen valinta. Kielen dynaaminen tyypittäminen vaatii yleensä vähemmän varsinaisen koodin kirjoittamista saman tuloksen saavuttamiseksi, sillä erillisiä tyypinmäärittelyitä ei tarvitse kirjoittaa. Toisaalta staattinen tyypitys mah-

dollistaa monia hyödyllisiä kehitystyökaluja ja auttaa poistamaan väärin tietotyyppien käyttämisestä johtuvan bugien osajoukon. Kielen suunnittelijan on löydettävä haluamansa tasapaino kielen ominaisuuksien välillä ja arvioitava mikä on parhaaksi niihin käyttö-tarkoituksiin joihin kielen on tarkoitus hyvin soveltua.

Luku 2

Peruskäsitteitä

2.1 Tyyppijärjestelmien luokitteleminen

Ohjelmointikielten tyyppijärjestelmien jakaminen staattisesti ja dynaamisesti tyypitarkastettuihin perustuu ohjelman kehitysvaiheeseen, jossa tarkastaminen tapahtuu. Staattisella tyypitarkastamisella viitataan ohjelman tyyppien analyysiin ennen ohjelman suorittamista, esimerkiksi käännösaikana, kun taas dynaaminen tyypitarkastus varmistaa arvojen tyyppien oikeellisuuden ohjelmaa suoritettaessa. Tyyppijärjestelmät voidaan jao- tella myös muiden ominaisuuksien perusteella esimerkiksi vahvoihin ja heikkoihin tyyp- pijärjestelmiin. Näiden termien merkitys ei ole tarkasti määritelty, mutta yleisesti niillä viitataan tapaan, jolla kieli käsittelee tarkoitettua poikkeavat, virheelliset tyypit [1]. Vah- vasti tyypitettyssä kielessä tietyn tyyppisen muuttujan vääränlainen käsittely aiheuttaisi käännös- tai ajonaikaisen virheen, kun taas heikosti tyypitettyssä kielessä arvolle voitai- siin tehdä implisiittisiä tyypimuunnoksia niiden yhteensopivuuden saavuttamiseksi.

JavaScript on dynaamisesti tarkastettu, heikosti tyypitetty kieli. Esimerkiksi ohjelma `"teksti".potenssiin(3)` antaa staattisesti tyypitarkastetussa kielessä virheen jo käännösaikana, mikäli metodia `potenssiin` ei ole tekstityypisille arvoille määri- tetty. JavaScriptiä suorittava ympäristö sen sijaan hyväksyisi ohjelman ja sallisi sen suo- rittamisen. Virhe olemattoman metodin kutsumisesta ilmenisi vasta, jos kyseinen virheen

Kuva 2.1: Tyyppijärjestelmät eri ohjelmointikielissä

sisältävä koodi suoritetaan. Lisäksi esimerkiksi ilmaisu `"teksti" + 2` ei aiheuttaisi virhettä edes suoritusaikana, sillä heikoille tyyppijärjestelmille ominaisesti JavaScript muuttaisi numeron 2 tekstimuotoon ennen summausoperaation arviointia. Tässä tutkielmassa keskitytään lähinnä JavaScriptin tyyppien staattiseen ja dynaamiseen, eli käytännössä käännös- ja ajonaikaiseen tarkastamiseen. Eräät esitellyistä työkaluista myös tiukentavat kielen sallimia operaatioita siten, että esimerkiksi yllä esitettyä `"teksti" + 2` ohjelmaa ei enää sallittaisi. Monia muita heikoille tyyppijärjestelmille tavallisia ominaisuuksia jää kuitenkin tarkistamatta.

2.2 ECMA-262, EcmaScript ja JavaScript

EcmaScript on ECMA-262 standardin määrittelemä ohjelmointikieli [2, 3], jonka kehityksestä vastaa organisaatio Ecma International. “JavaScript” on Oraclen omistama tavaramerkki jolla viitataan EcmaScript-kielen osittaisiin tai täydellisiin toteutuksiin[2]. Historiallisista syistä termejä “JavaScript” ja “EcmaScript” käytetään usein keskenään vaih-

tokelpoisesti. Tässä tutkielmassa termillä “JavaScript” viitataan ECMA-262:den kahdeksannen version mukaiseen EcmaScriptiin, jota kutsutaan myös nimellä EcmaScript 2017.

2.3 TypeScript

TypeScript on Microsoftin luoma ohjelmointikieli, jonka tarkoitus on auttaa JavaScript-ohjelmien kehitystä staattisen tyyppijärjestelmän avulla. Se on EcmaScriptin ylijoukko (superset) [4] ja jatkaa JavaScriptin syntaksia tyyppimäärittelyihin käytettävällä annotaationsyntaksilla. Jokainen validi JavaScript-ohjelma on syntaksiltaan ja ajonaikaiselta käyttäytymiseltään validi TypeScript-ohjelma. TypeScript kuitenkin lisää kehitykseen käännösvaiheen, jossa ohjelman tyyppien oikeellisuus tarkastetaan staattisesti. TypeScript koodi käännetään JavaScriptiksi, joka puolestaan voidaan suorittaa selaimissa tai muissa JavaScriptin suoritussympäristöissä. TypeScript kääntäjän voi myös määrittää muokkaamaan tulostettava koodi yhteensopivaksi vanhempien EcmaScript-standardien kanssa, mikä on hyödyllistä jos ohjelman on tarkoitus tukea sellaisia suoritussympäristöjä jotka eivät tue uusinta EcmaScriptin versiota.

2.4 Flow

Flow on Facebookin kehittämä työkalu, joka TypeScriptin tavoin jatkaa JavaScriptin syntaksia staattisesti tarkastettavilla tyyppimäärittelyillä. Flow itsessään ei sisällä kääntäjää, vaan keskittyy yksinomaan ohjelman tyyppiturvallisuuden tarkastamiseen. Koodiin lisätyt tyyppimäärittelyt on kuitenkin poistettava ennen kuin JavaScript-ohjelma voidaan suorittaa. Tähän tarkoitukseen voidaan käyttää esimerkiksi Babel-kääntäjää, joka poistaa Flow-tyyppimäärittelyt ja muokkaa JavaScript-koodin yhteensopivaksi toivotun EcmaScript-version kanssa [5].

2.5 Closure-kääntäjä

Googlen Closure-kääntäjä on käännöstyökalu, jonka pääasiallinen tarkoitus on minimoida ja optimoida JavaScript-koodia käännösvaiheessa ennen tuotantoon siirtämistä. Closure sisältää kuitenkin myös tuen tyyppivirheiden tarkastamiselle käännösvaiheessa [6]. Tyypit annotoidaan erityisellä JSDoc-pohjaisilla dokumentaatiokommenteilla. Koska annotaatiot ovat kommenteissa eivätkä erityisenä syntaksina muun suoritettavan koodin joukossa, Closure-annotoitua JavaScriptiä ei tarvitse kääntää ennen sen suorittamista [7].

Luku 3

JavaScript-ohjelman muuttaminen staattisesti tyyppitarkastetuksi

3.1 Tyyppiannotaatiot

Tyyppijärjestelmä voi päätellä muuttujan sallitun tyylin automaattisesti päättelemällä tai kieleen sisältyvien eksplisiittisten tyyppimäärittelyjen perusteella. Kaikki kolme tässä esiteltyä JavaScriptin staattiseen tyyppitarkastukseen tarkoitettua työkalua päättelevät muuttujien tyyppiä automaattisesti, mutta vaativat myös eksplisiittisiä määrittämiä paikoitellen. Closure-kääntäjä lukee tyyppimäärittelyt JSDoc-tyylisistä dokumentaatiokommenteista [7].

```

1  /**
2   * @param {!Array<Ostos>} ostokset
3   * @return {number} Ostosten yhteenlaskettu hinta
4   */
5  function ostoskorinHinta(ostokset) {
6      let summa = 0;
7      for (const ostos of ostokset) summa += ostos.hinta;
8      return summa;
9  }
    
```

Listaus 3.1: Esimerkki Closure-annotaatiosta funktiolle

TypeScript ja Flow puolestaan jatkavat ECMA-262 -spesifikaatiota erityisellä syntaksilla tyyppien eksplisiittistä määrittämistä varten.

```

1  function ostoskorinHinta(ostokset: Ostos[]): number {
    
```

Listaus 3.2: Esimerkki Flow tai TypeScript annotaatiosta funktiolle

Flow ja TypeScript -esimerkeissä tyyppiannotaatiot ovat osana koodia, mikä tekee ohjelmasta yhteensopimattoman tavallisen JavaScriptin kanssa. Ohjelma on käännettävä JavaScriptiksi ennen suorittamista, eikä annotaatioiden syntaksi ja merkitys ole suoraan selvä JavaScript-ohjelmoijalle.

Closuren annotaatiot on sijoitettu kommentteihin, joten niillä ei ole ajonaikaista vaikutusta ja ohjelma on täten sellaisenaan hyväksyttävää JavaScriptiä. Toisaalta kommentit voivat olla hankala ja runsassanainen formaatti monimutkaisille tyyppiannotaatioille, mikä kasvattaa niiden kirjoittamiseen vaadittua työmäärää [4, 8].

Aiemmassa esimerkissä esitelty tyyppi `Ostos` pitäisi määritellä Closurea varten muiden annotaatioiden tapaan dokumentaatiokommentteja käyttäen:

```
1  /**
2  * @typedef {{
3  *   nimi: string,
4  *   hinta: number
5  * }}
6  */
7  let Ostos;
```

TypeScript ja Flow tarjoavat käännösaikaisen tyypin (type alias) määrittelyyn tiiviimän ja helppolukuisemman syntaksin [4]:

```
1  type Ostos = {
2    nimi: string;
3    hinta: number;
4  };
```

Tällainen tyypin määrittäminen vaikuttaa ainoastaan käännösvaiheen tyyppitarkastukseen, eikä määrittely tuota tietorakenteita tai muuta sisältöä suoritettavaan JavaScript-ohjelmaan.

3.2 Ohjelman kääntäminen ennen suorittamista

JavaScript koodi tulkitaan tai käännetään tyypillisesti suorittamisen yhteydessä, selaimesta tai muusta suoritussympäristöstä löytyvän ”moottorin” toimesta. EcmaScript-standardin mukaista koodia suorittamaan suunnitellut moottorit, kuten V8 tai SpiderMonkey, eivät kuitenkaan osaa käsitellä TypeScript- tai Flow-annotaatioilla merkattua koodia. Näinollen TypeScript- tai Flow-annotoitu koodi on välttämätöntä kääntää muotoon jossa annotaatiot on poistettu ja jäljellä on enää standardinmukainen JavaScript. Koska JavaScriptin käyttäminen ei normaalisti vaadi erillistä käännösvaihetta, useissa projekteissa ei ole sellaista käytetty. Koodin minimointi ja muu optimointi on ollut parhaiden käytäntöjen mukaista

Kuva 3.1: Vaihtoehtoisia käänösprosesseja

jo tovin, mutta tällaiset koodinkäsittelyt tehdään yleensä vasta ennen ohjelman julkaisua. Kehittäjät ovat tavanomaisesti voineet suorittaa kirjoittamansa JavaScriptin sellaiseen kehitysympäristöön. Käännösvaiheen aikavaatimus pyritään luonnollisesti pitämään mahdollisimman pienenä, mutta se on silti projektin monimutkaisuuteen ja kehitysnopeuteen vaikuttava tekijä joka työkalun käyttöönotossa tulee huomioida.

Kuvaaja 3.1 esittää erilaisia käänösprosesseja eri JavaScript-ohjelman kehityskielille. Jos koodi kirjoitetaan kaikkiin suoritussympäristöihin soveltuvalla kielen versiolla, kuten EcmaScriptin versiolla 5 (2011), käänösvaihe voidaan jättää kokonaan väliin. Kielen uudemmat versiot ovat kuitenkin tuoneet monia lisäominaisuuksia, joiden käyttäminen vanhempia selaimia tukevissa ohjelmissa vaatii joka tapauksessa käänösvaiheen staatti-

sesta tyypittämisestä riippumatta. Uusia JavaScript- ominaisuuksia hyödyntäville projek-
 teille koodin kääntäminen ei siis tule täysin uutena vaiheena.

3.3 Työkalun vaiheittainen käyttöönnotto

JavaScript-kirjastojen hallintaan tarkoitettu rekisteri npm on yksi suurimmista ohjelmis-
 toekosysteemeistä [9]. Tutkinnon kirjoittamisen hetkellä rekisterin kotisivu, npmjs.com
 ilmoitti ladattavissa olevien pakettien määräksi yli 595 000. Avoimessa jakelussa ole-
 vien kirjastojen lisäksi JavaScriptiä käyttävillä kehittäjillä voi olla suuri määrä valmista
 JavaScript-koodia, jota voi hyödyntää uusissa projekteissa. Jotta TypeScript, Flow ja Clo-
 sure olisivat hyödyllisiä työkaluja JavaScript-ohjelmien kehitykseen, on niiden oltava yh-
 teensopivia sellaisen JavaScript-koodin kanssa jonka kehitykseen ei kyseistä työkalua ole
 käytetty.

TypeScript ja Flow tukevat erityisiä määrittelytiedostoja, joiden sisältämällä tyyppian-
 notoidulla koodilla määritetään kirjaston tai muun JavaScript-koodin ulkoisen rajapin-
 nan tyyppimäärittelyt. Näiden tiedostojen kirjoittamiseen käytetty syntaksi on muuten sa-
 ma kuin muissakin tiedostoissa, muuta niiden funktio- ja metodimäärittelyistä on jätetty
 implementaatiot kokonaan pois. Tiedoston ei ole tarkoitus olla osana varsinaista suoritet-
 tavaa koodia, vaan se palvelee ainoastaan kuvauksena sellaisen koodin tyyppimäärittelys-
 tä, jonka käsittelyä TypeScript ja Flow eivät muuten voisi valvoa. TypeScriptillä voitaisiin
 esimerkiksi kirjoittaa seuraava tiedosto `ostoskori.d.ts`, jonka tehtävä on annotoi-
 da toista tiedostoa `ostoskori.js`.

```
1 /** Laittaa tuotteen ostoskoriin. */  
2 export function lisaaTuote(ostos: Ostos): void;
```

Listaus 3.3: Esimerkki TypeScript määrittelytiedostosta `ostoskori.d.ts`

Tämän jälkeen TypeScript tiedostosta käsin voidaan kutsua tätä JavaScript-funktiota si-
 ten, että TypeScript valvoo tyyppien oikeellisuutta.

```
1 import * as ostoskori from "./ostoskori";
2
3 ostoskori.lisaaTuote({ nimi: "juusto", hinta: 5 });
```

Listaus 3.4: JavaScript-koodin kutsuminen TypeScript tiedostosta tuotesivu.ts

Joissain tapauksissa kirjastoille tai kehittäjän omalle aiemmin kirjoitetulle JavaScript koodille ei kuitenkaan ole valmiita TypeScript-tyyppimäärittelyjä eikä niitä syystä tai toisesta voida luoda ennen muun kehityksen jatkamista. Kaikkien kolmen työkalun tärkeimpiin ominaisuuksiin kuuluu tuki vaiheittaiselle käyttöönotolle, eli käytännössä yhteenspiivuus täysin tyyppitarkastamattoman koodin kanssa. Sekä Flow että TypeScript tarjoavat erityisen yleisviittaustyyppin Any, jota voi käyttää kuvaamaan mitä tahansa JavaScript arvoa [4]. Any-tyyppiseen muuttujaan voidaan asettaa mikä tahansa arvo ja Any tyyppinen arvo voidaan asettaa mihin tahansa muuttujaan tai funktioparametriin. Any tyyppin avulla muuten staattisesti tyyppitetystä ohjelmassa voidaan ohittaa käännösaikainen tyyppien tarkistaminen sellaisten koodin osien kohdalla joiden ajonaikaista arvoa olisi muuten vaikea tai mahdotonta määritellä käännösaikana. Näin ollen, mikäli tarve vaatii täysin annotoimattoman JavaScript moduulin käyttämistä, kaikkien kyseisestä moduulista tuotujen arvojen voidaan määrittää olevan tyyppiä Any, jollin tarkastaja ei kiinnitä huomiota siihen miten JavaScriptillä määritettyjä funktioita tai muita arvoja käsitellään.

Luku 4

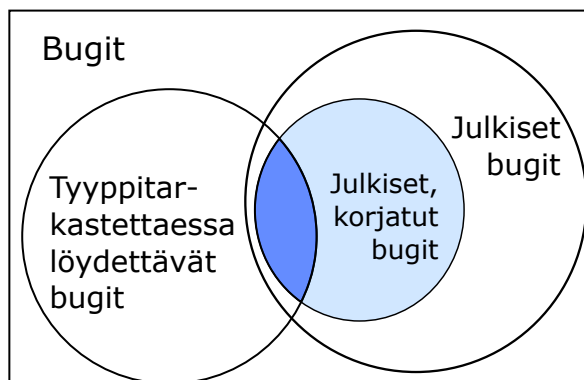
Virheiden havaitseminen

4.1 Virheiden havaitseminen

Kenties tärkein staattisen tyyppijärjestelmän tehtävä on havaita ja estää ohjelmoijan virheitä. Tässä esitelty työkalut, mahdollisesti Closure kääntäjää lukuunottamatta, onkin kehitetty erityisesti tätä tarkoitusta varten.

Kaikki kolme työkalua antaisivat käännösvirheen jos esimerkeissä 3.1 ja 3.2 esiteltyä funktiota kutsuttaisiin virheellisesti esimerkiksi listalla hintaa kuvaavia numeroita, sillä funktion parametrin on annotoitu olevan lista “Ostos”-tyyppimääritelmän mukaisia objekteja. Esimerkiksi virheellinen kutsu `ostoskorinHinta([5, 10, 15])` ei itse asiassa aiheuttaisi suoritettaessa ohjelman keskeyttävää virhettä. `ostos.hinta` ilmaisu on sallittu vaikka muuttuja `ostos` olisikin arvoltaan numero eikä objekti. Tällöin ilmaisun arvo on `undefined` ja lausekkeen `summa += ostos.hinta` jälkeen `summa` muuttujan arvo on erityinen ei-numeroa kuvaava `NaN` [10]. Käännösaikaisen tarkistamisen merkitys korostuu erityisen hyödylliseksi tämänkaltaisen ohjelmointivirheen kohdalla, sillä virhe ei välttämättä ole muutoin helposti havaittavissa. Funktiokutsu ei aiheuttaisi helposti todennettavaa suoritusajasta virhettä, joten ei-toivottu palautusarvo `NaN` saattaisi kiertää ohjelman operaatioiden välillä pitkällekin aiheuttaen muita loogisia virheitä.

Vuonna 2017 tehdyssä tutkimuksessa TypeScriptin ja Flown vaikutuksesta avoimen

Kuva 4.1: To Type or Not to Type: Quantifying Detectable Bugs in JavaScript - tutkimuksen käsittelemät bugit [11].

lähdekoodin JavaScript-projekteihin havaittiin, että vähintään 15% ilmoitetuista ja korjatuista bugeista olisi voitu havaita ja välttää jos projektin kehitykseen oltaisiin käytetty jompaakumpaa näistä työkaluista [11]. To Type or Not to Type: Quantifying Detectable Bugs in JavaScript -tutkimuksen arvioinnissa huomioitiin lisäksi, että tulos on tutkimusmenetelmästä johtuen mitä luultavimmin alempi kuin tällaisen muutoksen tuoma todellinen vaikutus. Tutkimus toteutettiin muuntamalla avoimen lähdekoodin JavaScript-kirjastoja ensin staattisesti tyypitettyyn muotoon ja sitten testaamalla kuinka hyvin tyypitarkastus havaitsi ennalta tunnettuja bugeja aiheuttavan koodin. Sen ulkopuolelle jäivät bugit joita ei oltu vielä korjattu tai havaittu, sekä bugit jotka kehittäjä oli havainnut jossain kehitysvaiheessa ennen virheellisen ohjelman julkaisua. Staattisen tyypitarkastus luultavasti auttaisi vähentämään myös näitä bugeja.

Kuvaajan 4.1 esittämässä tilanteessa suuri osa bugeista ei ole julkisia, eli kehittäjät eivät ole havainneet bugia eivätkä käyttäjät ole ilmoittaneet sellaisesta. Esimerkiksi seuraavanlainen koodi saattaisi aiheuttaa vaikeasti havaittavan virheen, joka jäisi dynaamisessa testaamisessa huomaamatta:

```
1 if (viikonpaiva === "perjantai") {  
2   // Alennus perjantaisin 5 euroa  
3   ostoskori.lisaaTuote({ nimi: "astiasto", Hinta: 10 });  
4 } else {  
5   ostoskori.lisaaTuote({ nimi: "astiasto", hinta: 15 });  
6 }
```

Listaus 4.1: Vaikeasti havaittavan virheen aiheuttava koodiesimerkki

Esimerkin koodi ei toimi oikein perjantaisin, sillä `Ostos`-tyyppisen objektin ominaisuus `hinta` on virheellisesti kirjoitettu isolla alkukirjaimella. Koska bugi toistuu vain tietyissä olosuhteissa, se voi pysyä havaitsemattomana pitkään. Staattiselle analyysille konditionaalisen ohjelman tarkistaminen ei kuitenkaan ole ongelma ja tyyppiannotoituna kaikki kolme työkalua pystyvätkin osoittamaan esimerkissä olevan virheen.

4.2 Ohjelman optimointi käännösvaiheessa

Aivan ensimmäiset tyyppijärjestelmät, kuten Fortranin staattinen tyyppitys, kehitettiin laskutoimitusten suoritusajan optimointia varten [12]. Myös uudemmissa kielissä muuttujien tyypeistä saatavilla olevaa tietoa voidaan käyttää ajonaikaisen turvallisuuden varmistavien tarkistusten optimointiin.

Kun JavaScriptia optimoidaan käännösvaiheessa, on kuitenkin usein hyödyllistä kiinnittää enemmän huomiota tuotetun koodin kokoon kuin suoritusajaiseen tehokkuuteen. Tyypillinen JavaScript-ohjelma ladataan sivulle saapuessa internet-yhteyden yli juuri ennen suorittamista, minkä vuoksi ladattavan koodin koon kasvattaminen minimaalisen suoritusajan edun vuoksi ei usein ole kokonaisuudessaan hyödyllistä. Closure compiler on kehitetty erityisesti JavaScript-koodin koon optimointia ajatellen. Muuttujanimet voidaan helposti uudelleennimetä ilmankin staattisen tyyppityksen apua, mutta sen lisäksi myös joukko muita koodia keventäviä optimointeja on käytettävissä kun kääntäjällä on muuttujien tyypeistä saatava tieto käytettävissä. Closure-kääntäjä osaa uudelleennimetä myös

luokkamuuttujien nimiä lyhyemmiksi, poistaa käyttämätöntä koodia, sekä function inlining.

4.3 Tyypinmäärittelyt dokumentaationa

Eksplisiittisesti kirjoitetut tyypit sekä editorin antama tieto muuttujien tyypeistä voi toimia myös aiemmin kirjoitetun koodin dokumentaationa ja kuvauksena siitä, miten moduulia on tarkoitus käyttää. Nykyaikasten editorien vakio-ominaisuuksiin kuuluu kirjoittamisen tukeminen automaattisilla ehdotuksilla. Ehdotukset nopeuttavat pitkien metodinimien kirjoittamista ja toimivat eräänlaisena dokumentaation lähteenä, sillä ohjelmoija voi tutkia luokan tai paketin tarjoamaa sisältöä ehdotettuja nimiä selaamalla. Automaattisia ehdotuksia on mahdollista tarjota myös dynaamisesti tyyppitarkastetuille kielille, mutta koodipohjan kasvaessa ja muuttuessa monimutkaisemmaksi ehdotusten tarkkuus on vaikea pitää samalla tasolla kuin staattisesti tyyppitetyissä kielissä. Huonoimmillaan ehdotetut muuttuja- ja metodinimet valitaan yksinkertaisesti listaamalla avoimista tiedostoista löytyviä nimiä, välittämättä sen enempää siitä onko nämä metodit määritetty juuri kyseiselle tyyppille. Edistyneemmät ehdotusmoottorit kuten Visual Studiossa käytetty IntelliSense, suorittavat osaa JavaScript-koodista taustalla ja analysoivat siten muuttujien tyypejä ajonaikana [13, 14]. Tämä tekniikka yhdistettynä tavanomaisempaan tyyppien käännösaikaiseen päättelyyn voi riittää tarjoamaan melko kattavan kuvauksen jonkin muuttujan tyyppistä, mutta jää silti jälkeen siitä tarkkuudesta jonka IntelliSense osaa antaa TypeScriptillä kirjoitetulle koodille.

Automaattisten ehdotusten vaikutuksesta ohjelmointityön tehokkuuteen ei kuitenkaan ole yleisesti hyväksyttyä, tutkittua varmuutta. Vaikka metodien nimet olisivatkin ohjelmoijan nähtävillä editorissa, ne eivät välttämättä sellaisenaan tarjoa tarpeeksi hyötyä dokumentaationa jotta työtehokkuus kasvaisi merkittävästi. Vuonna 2015 toteutettu tutkimus “An Empirical Investigation of the Effects of Type Systems and Code Completion on

Kuva 4.2: IntelliSensen tarjoamat ehdotukset TypeScriptille (vasemmalla) ja JavaScriptille (oikealla).

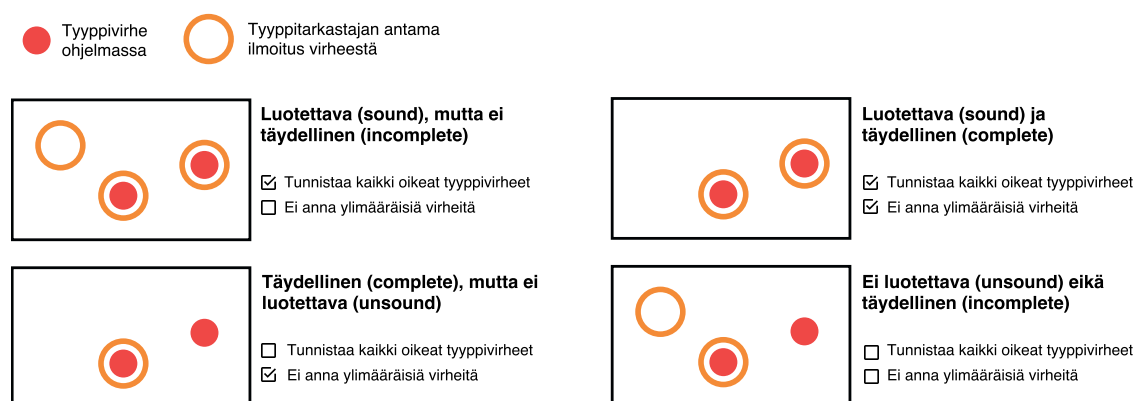
API Usability using TypeScript and JavaScript in MS Visual Studio” testasi staattisen tyy-pityksen ja automaattisten ehdotusten tehokkuutta antamalla osallistujille toteutettavaksi ohjelmointitehtävän JavaScriptillä ja TypeScriptillä, automaattisten ehdotusten kanssa ja niitä ilman [15]. Tuloksissa ei näkynyt tilastollisesti merkittävää eroa automaattisten eh-dotusten kätyön ja niiden käyttämättä jättämisen välillä, vaikka TypeScriptiä käyttäneet suoriutuivatkin tehtävästä muista syistä JavaScriptiä käyttäneitä tehokkaammin.

Luku 5

Ongelmat JavaScriptin staattisessa tyypittämisessä

5.1 Luotettavuus, täydellisyys ja käytännöllisyys

Tyypijärjestelmän luotettavuus (soundness) kuvaa sitä, kuinka suuren osan mahdollisista ohjelmointivirheistä se estää. Täysin luotettava (sound) tyypijärjestelmä estää kaikki sellaiset virheet jotka sen on tarkoitus estää [16]. Täydellisyys (completeness) puolestaan kertoo salliiko tyypijärjestelmä kielen sellaiset ominaisuudet jotka eivät olisi ajonaikana tyypivirheitä [12, 16].

Kuva 5.1: Tyypijärjestelmän luotettavuus ja täydellisyys

Jotta JavaScriptiä analysoiva tyyppijärjestelmä olisi luotettava, sen on annettava virhe esimerkiksi seuraavasta ohjelmasta:

```
1 function osta(ostos) {
2   lisääTuote({
3     nimi: ostos.nimi,
4     hinta: ostos.hinta
5   });
6 }
7
8 osta({ nimi: 'juusto', hinta: 5 });
9 osta({ hinta: 5 });
```

Listaus 5.1: Virheellinen JavaScript-ohjelma: Lisätyllä tuotteella ei ole nimeä.

Toisaalta jotta JavaScriptiä analysoiva tyyppijärjestelmä olisi täydellinen, sen on sallittava tämä korjattu versio ylläolevasta ohjelmasta:

```
1 function osta(ostos) {
2   if (typeof ostos.nimi === 'string') {
3     lisääTuote({
4       nimi: ostos.nimi,
5       hinta: ostos.hinta
6     });
7   }
8 }
9
10 osta({ nimi: 'juusto', hinta: 5 });
11 osta({ hinta: 5 });
```

Listaus 5.2: Toimiva JavaScript-ohjelma: Virheelliseltä kutsulta on suojauduttu tarkistuksella.

Esimerkit 5.1 ja 5.1 toimivat odotetulla tavalla Flow:ssa. TypeScript vaatii eksplisiittisen tyyppiannotaation osta-funktiolle, mutta toimii muuten samalla tavalla.

Luku 6

Yhteenveto

Lähdeluettelo

- [1] Transition to OO programming - Safety and strong typing. URL <http://www.cs.cornell.edu/courses/cs1130/2012sp/1130selfpaced/module1/module1part4/strongtyping.html>.
- [2] JavaScript language resources. URL https://developer.mozilla.org/en-US/docs/Web/JavaScript/Language_Resources.
- [3] Standard ECMA-262 - ECMAScript 2017 Language Specification. URL <https://www.ecma-international.org/publications/standards/Ecma-262.htm>.
- [4] TypeScript Language Specification. URL <https://github.com/Microsoft/TypeScript/blob/b8fbf884d0f01c1a20bb921cc0a65d6c1a517ee8/doc/TypeScript%20Language%20Specification.pdf>, versio 1.8.
- [5] Installing and setting up Flow for a project. URL <https://flow.org/en/docs/install/>.
- [6] Closure Compiler. URL <https://developers.google.com/closure/compiler/>.

-
- [7] Annotating JavaScript for the Closure Compiler. <https://github.com/google/closure-compiler/wiki/Annotating-JavaScript-for-the-Closure-Compiler>.
- [8] Anders Hejlsberg. Microsoft Build 2014. TypeScript, maaliskuu 2014. URL <https://channel9.msdn.com/Events/Build/2014/3-576>.
- [9] Shriam Rajagopalan Erik Wittern, Philippe Suter. A Look at the Dynamics of the JavaScript Package Ecosystem. 2016.
- [10] Ecma International. *ECMA-262 Section 12.8.3*, kesäkuu 2017. URL <https://www.ecma-international.org/ecma-262/8.0/index.html#sec-additive-operators>, versio 8.0.
- [11] Earl T. Barr Zheng Gao, Christian Bird. To Type or Not to Type: Quantifying Detectable Bugs in JavaScript. 2017.
- [12] Benjamin C. Pierce. *Types and Programming Languages*. The MIT Press, 2002.
- [13] Previewing Salsa – the New JavaScript Language Service in Visual Studio "15", huhtikuu 2016. URL <https://blogs.msdn.microsoft.com/visualstudio/2016/04/08/previewing-salsa-javascript-language-service-visual-studio-15/>.
- [14] JavaScript Language Service in Visual Studio, tammikuu 2017. URL <https://github.com/Microsoft/TypeScript/wiki/JavaScript-Language-Service-in-Visual-Studio#unsupported-patterns>.
- [15] Stefan Hanenberg Lars Fischer. An Empirical Investigation of the Effects of Type Systems and Code Completion on API Usability using TypeScript and JavaScript in MS Visual Studio. lokakuu 2015.

-
- [16] CSE341: Programming Languages Winter 2013 Unit 6 Summary, 2013. URL
`https://courses.cs.washington.edu/courses/cse341/13wi/
unit6notes.pdf`.